

Verzwijgen witte inkomsten belangrijkste reden schending inlichtingenplicht

DOOR Lisanne van Koperen

Bijna 62 duizend personen hadden in 2017 een openstaande bijstandsvordering vanwege het schenden van de inlichtingenplicht. Twee derde van deze personen ontving in dat jaar ook een bijstandsuitkering. De belangrijkste reden voor een bijstandsvordering was het verzwijgen van witte inkomsten. Dit blijkt uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Personen die een bijstandsuitkering aanvragen of al een uitkering hebben, moeten aan een aantal verplichtingen voldoen. Eén van de belangrijkste verplichtingen die in de Participatiewet zijn vastgelegd is de inlichtingenplicht. Deze plicht houdt in dat de bijstandsgerechtigde de gemeente moet informeren over alles wat van belang kan zijn voor het recht op en de hoogte van een bijstandsuitkering. Wanneer de informatie onvolledig of onjuist is, betekent dit dat de inlichtingenplicht is overtreden. In dergelijke gevallen hebben gemeenten het recht om het teveel ontvangen bedrag aan bijstand terug te vorderen. Daarbovenop kan de gemeente een boete opleggen. In totaal hadden in 2017 bijna 62 duizend personen een openstaande bijstandsvordering in verband met het schenden van de inlichtingenplicht. Voor 20 duizend personen vloeide deze vordering voort uit ontvangen bijstandsgelateerde uitkeringen in eerdere jaren. In 2017 ontvingen zij geen uitkering meer. Een bijstandsuitkering

kan namelijk stop worden gezet, of niet meer nodig zijn, terwijl er nog wel een restschuld aan de gemeente open staat. Een bijstandsgelateerde uitkering kan een algemene bijstandsuitkering op grond van de Participatiewet zijn, maar ook een uitkering voor zelfstandigen (Bbz) of oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers of zelfstandigen (IOAW of IOAZ). Ook elders verzorgden en adreslozen met bijstand behoren tot de populatie met een bijstandsuitkering. Daarnaast waren er 41 duizend personen die op enig moment in 2017 een lopende vordering hadden vanwege schending van de inlichtingenplicht en op enig moment in 2017 een bijstandsuitkering hadden. Bij deze groep heeft het CBS verder onderzoek gedaan naar hun achtergrondkenmerken en op welke manier zij de inlichtingenplicht hadden geschonden.

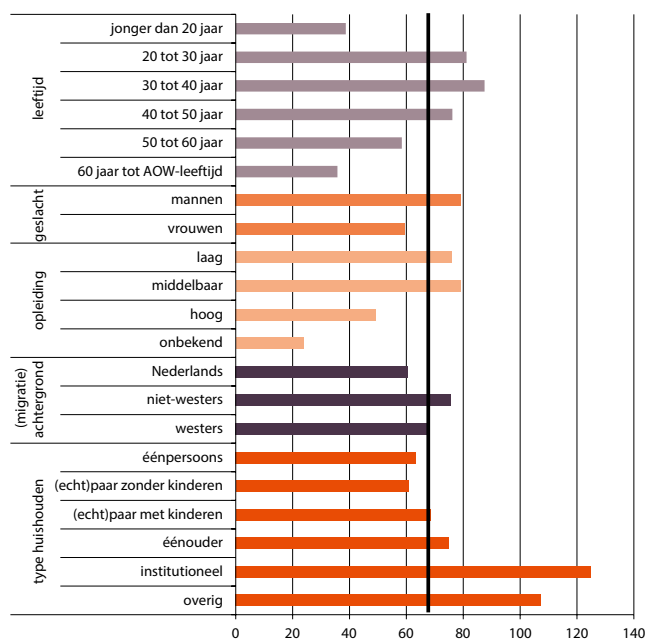
Relatief

Om te bekijken welke groepen de inlichtingenplicht relatief vaak schenden, wordt het aantal personen met een

vordering vergeleken met het aantal personen met bijstand ongeacht of zij een vordering hadden. In 2017 waren er 600.670 bijstandsonvangers. Van hen hadden 41.150 personen op enig moment ook in 2017 een vordering. Dit betekent dat er per 1000 bijstandsonvangers 68 ook een vordering hadden. In figuur 1 is dit weergegeven als de zwarte verticale lijn. Als er in een bepaalde groep minder dan 68 personen per 1000 bijstandsvontvangers ook een vordering hebben, dan zijn er in die groep relatief weinig personen met een vordering. Andersom geldt dat wanneer het aantal hoger dan 68 ligt, er in die groep relatief vaak een vordering was.

Te zien is dat er relatief weinig personen tot twintig jaar waren die een uitkering en vordering hadden, namelijk 39 per 1000 bijstandsvontvangers. Ook personen vanaf vijftig jaar hadden minder vaak naast hun uitkering een vordering. Personen tussen de twintig en vijftig jaar ontvingen juist relatief vaker een vordering. Als gekeken wordt naar

Figuur 1. Aantal personen met bijstand en vordering in 2017 per 1000 bijstandsontvangers, uitgesplitst naar achtergrondkenmerken

Bron: CBS

geslacht, dan hebben mannen relatief vaker dan vrouwen in 2017 een vordering gekregen. Afgezet tegen de populatie bijstandsontvangers hadden laagopgeleiden relatief vaker een vordering. Dit geldt ook voor middelbaar opgeleiden. Hoogopgeleiden hadden relatief gezien juist minder vaak een vordering naast hun uitkering. Qua (migratie)achtergrond is te zien dat personen met een Nederlandse achtergrond relatief minder vaak een vordering hadden vergeleken met personen met een niet-westerse migratieachtergrond, namelijk 61 tegen 68 per 1000 bijstandsontvangers. Tot slot zijn er grotere verschillen te zien, wanneer wordt gekeken naar type huishouden. Met name personen in een institutioneel huishouden ontvingen in 2017 relatief vaak een vordering naast hun bijstandsuitkering, namelijk 125 per 1000 bijstandsontvangers. Ook personen in een overig type huishouden, bijvoorbeeld huishoudens met kostgangers, hadden relatief vaker een vordering ten opzichte van de populatie bijstandsontvangers.

Inkomsten

De inlichtingenplicht kan op verschillende manieren worden overtreden. Uit de cijfers blijkt dat het in vijftig procent van de gevallen gaat om het niet (volledig)

melden van inkomsten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen witte en zwarte inkomsten. Over witte inkomsten zijn sociale premies en loon- of inkomstenbelasting betaald. Bij zwarte inkomsten zijn de premies en belasting niet betaald. Het verzwijgen van witte inkomsten was eind 2017 de meest voorkomende overtreding, namelijk in 42 procent van de gevallen. Van de personen met bijstand en een vordering had 9 procent zwarte inkomsten verzwegen.

Dat het percentage personen dat een vordering heeft vanwege het verzwijgen van witte inkomsten veel hoger ligt dan dat van de zwarte inkomsten kan betekenen dat dit daadwerkelijk vaker voorkwam, maar het kan ook zijn dat gemeenten zwarte inkomsten lastiger kunnen achterhalen. Dit geldt ook voor de andere manieren waarop de inlichtingenplicht geschonden kan worden. Gemeenten moeten een vermoeden hebben dat er iets onjuist is doorgegeven en vervolgens een onderzoek instellen. Dit vergt meer tijd en geld bij het opsporen van zwarte inkomsten dan bij witte inkomsten. Meer dan de helft van de jongeren tot dertig jaar had een vordering vanwege het verzwijgen van witte inkomsten. Van alle personen vanaf vijftig jaar met een uitkering en vordering in 2017 ligt dit percentage lager: 33 procent.

Echter deze groep verzweeg weer vaker zwarte inkomsten dan de jongeren, namelijk 11 procent van de ouderen tegen 4 procent van de jongeren.

Vermogen

Een andere manier waarop de inlichtingenplicht overtreden kan worden is als vermogen niet goed wordt doorgegeven. Dit was in 3 procent van de gevallen de reden dat iemand een vordering ontving. Ook het opgeven van een onjuist woonadres kan leiden tot een vordering. Dit betekent dat de persoon in een andere gemeente bleek te wonen dan de gemeente die de uitkering betaalt. Het niet (tijdig) melden van detentie valt hier ook onder. De bijstandsuitkering van gedetineerden wordt direct stopgezet en moet daarom bij de gemeente gemeld worden. Dit bleek echter niet altijd goed te zijn gegaan: van de personen die woonden in een institutioneel huishouden (waar gevangenisstraffen onder vallen) had 36 procent een vordering vanwege het opgeven van een onjuist woonadres. Gemiddeld was dit in 13 procent van de gevallen de reden voor een vordering. Het aandeel mannen dat een onjuist woonadres opgaf lag hoger dan het aandeel vrouwen, 18 ten opzichte van 8 procent. Een vijfde manier voor het overtreden van de inlichtingenplicht is het niet opgeven van een juiste samenstelling van het huishouden. Het aantal personen waarmee iemand samenwoont kan namelijk invloed hebben op de hoogte van de uitkering en moet daarom goed worden doorgegeven. Bij deze manier van schenden lag juist het aandeel vrouwen hoger. Van de vrouwen met een uitkering en vordering gaf 14 procent de samenstelling onjuist door, van de mannen deed 7 procent dat. Naar leeftijd gekeken, schenden personen vanaf 50 jaar relatief vaker de inlichtingenplicht op deze manier dan jongeren tot 30 jaar, namelijk 14 procent tegen 6 procent. Tot slot had 20 procent de inlichtingenplicht op een andere wijze geschonden dan bovengenoemde manieren. Een voorbeeld van een andere overtreding van de inlichtingenplicht is het niet juist vermelden van de geboortedatum. ■